

Sygn. akt I S 63/18

POSTANOWIENIE

Dnia 20 sierpnia 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący :	SSA Małgorzata Wołczańska
Sędziowie :	SA Roman Sugier (spr.) SA Elżbieta Karpeta

po rozpoznaniu w dniu 20 sierpnia 2018 r.

na posiedzeniu niejawnym

skargi A. K. na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki dotyczącej sprawy z powództwa R. K. (1)

przeciwko A. K.

z udziałem Prokuratora Okręgowego w K.

o unieważnienie małżeństwa toczącej się przed Sądem Okręgowym w K., sygn. akt XVIII C 964/17

postanawia :

- 1) stwierdzić że w postępowaniu przed Sądem Okręgowym w K. w sprawie o sygn. akt XVIII C 964/17 nastąpiła przewlekłość postępowania,
- 2) zalecić Sądowi Okręgowemu ponowne przeprowadzenie postępowania dowodowego dotyczącego przesłuchania świadków B. K. i R. K. (2) oraz niezwłoczne podjęcie czynności zmierzających do przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego z zakresu psychiatrii,
- 3) przyznać A. K. od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w K. 5 000 (pięć tysięcy) złotych,
- 4) oddalić skargę w pozostałej części,
- 5) zasądzić od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w K. na rzecz skarżącej 257 (dwieście pięćdziesiąt siedem) złotych z tytułu kosztów postępowania skargowego,
- 6) zwrócić skarżącej 200 (dwieście) złotych opłaty uiszczonej od skargi.

SSA Elżbieta Karpeta	SSA Małgorzata Wołczańska	SSA Roman Sugier
----------------------	---------------------------	------------------

UZASADNIENIE

Skarżąca A. K. wносиła o stwierdzenie przewlekłości postępowania toczącego się przed Sądem Okręgowym w K. w sprawie z powództwa R. K. (1) przeciwko A. K. o unieważnienie małżeństwa oznaczonej sygn. akt XVIII C 964/17/4, o wydanie Sądowi rozpoznającemu sprawę zalecenia podjęcia w wyznaczonym terminie odpowiednich czynności celem przyspieszenia toczącego się w sprawie postępowania, o zasądzenie od Skarbu Państwa na jej rzecz 20.000 złotych oraz o zasądzenie od Skarbu Państwa kosztów zastępstwa procesowego.

W uzasadnieniu skargi podano, że postępowanie którego skarga dotyczy toczy się od czerwca 2017 r. i jego przedmiotem było rozpoznawanie przez Sąd składanych przez strony wniosków o zabezpieczenie. Nie wyznaczono natomiast żadnego terminu rozprawy głównej dotyczącego podstawowej kwestii a mianowicie czy zachodzą przesłanki do unieważnienia małżeństwa. Mimo dopuszczenia dowodu z opinii biegłego z zakresu psychiatrii dowód ten do daty złożenia skargi tj. do kwietnia 2018 r. nie został przeprowadzony.

W ocenie skarżącej wnioski w przedmiocie zabezpieczenia winny być rozpoznawane równoległe do przeprowadzania dowodów dotyczących żądania pozwu. Zwłaszcza, że powód powołując się na stan zdrowia psychicznego pozwanej dąży do ograniczenia skarżącej kontaktów z małoletnim synem. W tej kwestii dowód z opinii biegłego psychiatry ma istotne znaczenie, gdyż może on pozwolić m.in. na ustalenie czy stan zdrowia skarżącej zagraża małżeństwu albo zdrowiu obecnego i przyszłego potomstwa stron, jak również czy stan zdrowia pozwanej umożliwia jej czy nie wykonywanie władzy rodzicielskiej nad synem.

Skarżąca zarzuciła też, że w okresie od czerwca 2017 r. do stycznia 2018 r. Sąd Okręgowy procedował w niewłaściwym składzie co skutkowało koniecznością powtórzenia dokonanych czynności procesowych ze względu na ich nieważność. W ocenie skarżącej powtórzenie tych czynności miało charakter fasadowy a sposób prowadzenia sprawy wskazuje na brak bezstronności sędziego co pozwana wykazała we wniosku o jego wyłączenie od rozpoznania sprawy.

Zdaniem pozwanej błędnym też było wydanie kolejnego postanowienia w trybie zabezpieczenia odnośnie kontaktów pozwanej z synem bez wcześniejszego przeprowadzenia dowodu z opinii uzupełniającej OZSS z powołaniem się na zaskarżenie postanowienia o odmowie wyłączenia od rozpoznania sprawy sędziego referenta. W obecnym stanie prawnym złożenie wniosku w tym przedmiocie nie stało na przeszkodzie przeprowadzeniu tego rodzaju dowodu.

Uzasadniając wysokość żądanej kwoty pozwana oprócz wspomnianych zarzutów co do toku postępowania powoływała się na istotny dla niej charakter sprawy dotyczącej ważności małżeństwa oraz wykonywania władzy rodzicielskiej nad dzieckiem.

Prezes Sądu Okręgowego w K. zgłosił przystąpienie do sprawy. W odpowiedzi na skargę wnosił o jej oddalenie. Zdaniem Prezesa Sądu Okręgowego w K. skarga jest nieuzasadniona. Posiedzenia które wyznaczono na rozprawę w dniach 26.06.2017r., 18.08.2017r., 20.12.2017r. i 29.01.2018r. poświęcone były rozpoznaniu wniosków stron dotyczących zabezpieczeń.

Po zwrocie akt z opinia opracowaną przez OZSS na posiedzeniu w dniu 16 marca 2018 r. Sąd uchylił dotychczasowe postanowienia wydane w nieprawidłowym składzie i działając już w składzie zgodnym z przepisem art. 47 § 1 k.p.c. ponownie rozpoznał wnioski w przedmiocie zabezpieczeń. Działanie takie było zgodne z ekonomią procesową. Zarzuty skarżącej co do sposobu procedowania przez sędziego referenta winny być rozpoznane w ramach środków zaskarżenia od poszczególnych orzeczeń, które pozwana wniosła w niniejszej sprawie. Sprawa nie jest nadmiernie rozciągniętą w czasie, rozwleczoną czy przedłużającą się.

Sąd Apelacyjny w K. ustalił co następuje:

Pozew o unieważnienie małżeństwa stron wraz z wnioskiem o udzielenie zabezpieczenia co do powierzenia powodowi pieczy nad małoletnim synem stron wpłynął do Sądu Okręgowego w K. w dniu 2 czerwca 2017 r. Powód powoływał się na to, że pozwana zataiła przed nim chorobę psychiczną a jej zachowanie spowodowane chorobą wymaga powierzenia jemu pieczy nad małoletnim synem stron.

Odpowiedź na pozew wpłynęła do sądu 23 czerwca 2017 r. Pozwana domagała się oddalenia powództwa i powierzenia jej wykonywania władzy rodzicielskiej nad dzieckiem. Podniosła, że powód jeszcze przed zawarciem małżeństwa wiedział o jej chorobie psychicznej.

Pozwana domagała się zabezpieczenia w zakresie pieczy nad dzieckiem oraz w zakresie alimentów na syna.

Na rozprawie w dniu 26 czerwca 2017 r. przeprowadzono dowód z zeznań świadków (rodziców powoda) na okoliczność istnienia przesłanek uzasadniających unieważnienie małżeństwa. Rozprawę odroczone do 16 sierpnia 2017 r. w celu przeprowadzenia wywiadu środowiskowego w miejscu zamieszkania powoda i syna stron przez kuratora sądowego, dowodu z opinii psychiatry oraz opinii OZSS.

Sprawozdanie kuratora sądowego wpłynęło 17 lipca 2017 r.

Na rozprawie w dniu 16 sierpnia 2017 r. przesłuchano strony na okoliczności związane z wnioskami o zabezpieczenie.

Sąd Okręgowy wydał dwa postanowienia dotyczące zabezpieczeń w zakresie pieczy i alimentów. Rozprawę odroczone w celu przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego psychiatry. W związku z wnioskami stron o uzasadnienie postanowień w przedmiocie zabezpieczeń biegły psychiatra 24 sierpnia 2017 r. zwrócił akta sprawy bez wydania opinii.

W dniu 18 września 2017 r. pozwana złożyła wniosek o wyłączenie sędziego referenta zarzucając mu stronniczość.

Postanowieniem z dnia 16 października 2017 r. wniosek oddalono.

W dniu 13 listopada 2017 r. pozwana składa zażalenie na odmowę wyłączenia sędziego od rozpoznania sprawy a w dniu 18 grudnia 2017 r. o zabezpieczenie kontaktów z synem.

Na posiedzeniu w dniu 20 grudnia 2017 r. przesłuchano strony na okoliczność zabezpieczenia kontaktów i odroczone rozprawę do 29 stycznia 2018 r. w oczekiwaniu na opinię OZSS. Postanowieniem wydanym w tym dniu w trybie zabezpieczenia zasądzono alimenty od pozwanej na rzecz syna stron. Pozwana zaskarżyła to orzeczenie 22 stycznia 2018 r. Na rozprawie w dniu 29 stycznia 2018 r. przesłuchano świadków (rodziców pozwanej) na okoliczność kontaktów pozwanej z synem i odroczone rozprawę w oczekiwaniu na opinie OZSS mającą dotyczyć także tej kwestii.

W piśmie, które wpłynęło 30 stycznia 2018 r. prokurator sygnalizuje niewłaściwy skład Sądu orzekającego w sprawie. Podnosi, że procedowano do tej pory w składzie z udziałem ławników a sprawę o unieważnienie małżeństwa winien rozpoznać sąd w składzie jednego sędziego zawodowego.

Na rozprawie w dniu 16 marca 2018 r. Sąd Okręgowy procedując już w składzie jednego sędziego zawodowego uchylił swe wcześniejsze postanowienie z dnia 16 sierpnia 2017 r. i 20 grudnia 2017 r. ponownie przesłuchał rodziców powoda oraz strony na okoliczność kontaktów i zabezpieczenia alimentacyjnego i wydał dwa postanowienia w przedmiocie zabezpieczeń. Orzeczenia te zostały zaskarżone przez strony 12 i 16 kwietnia 2018 r. W dniu 30 kwietnia 2018 r. akta przedstawiono Sądowi Apelacyjnemu w związku ze skargą pozwanej na przewlekłość postępowania.

Sąd Apelacyjny w Katowicach zważył co następuje:

Skarga co do przewlekłości postępowania jest zasadna. Roszczenie o zapłatę żądanej kwoty jest zasadne częściowo.

W sprawie doszło niewątpliwie do naruszenia prawa strony do jej rozpoznania bez nieuzasadnionej zwłoki. Postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa bowiem dłużej niż to konieczne do wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych.

Nie jest zasadny zarzut skargi, że dotychczasowe postępowanie dotyczyło wyłącznie kwestii związanych ze zgłoszonymi przez strony wnioskami o zabezpieczenie.

Na pierwszym z posiedzeń wyznaczonym na rozprawę w dniu 16 sierpnia 2017 r. Sąd Okręgowy przeprowadził bowiem dowód z przesłuchania świadków (rodziców powoda) na okoliczności dotyczące przesłanek unieważnienia małżeństwa.

Dopuszczono też dowód z wywiadu kuratora sądowego oraz z opinii OZSS.

Dowody te mają znaczenie z punktu widzenia rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie w razie uznania powództwa za zasadne.

Trafnie natomiast skarżąca zarzuca, że w dalszym toku postępowania doszło do nieuzasadnionej zwłoki wynikającej z procedowania Sądu Okręgowego w niewłaściwym składzie odnośnie kwestii dotyczących wydania orzeczeń w trybie zabezpieczenia, co do pieczy nad dzieckiem stron na czas postępowania, uregulowania kontaktów i zabezpieczenia alimentów na małoletniego.

Skupienie się Sądu pierwszej instancji na tych kwestiach na początkowym etapie postępowania można uznać za zasadne ze względu na wymóg procesowy wynikający z przepisu art. 737 k.p.c. czy uzasadnienie wniosku skarżącej o uregulowanie kontaktów z synem ze względu na zagrożenie dobra dziecka.

Nieuzasadnionej zwłoki należy upatrywać w tym, że Sąd Okręgowy od pierwszego posiedzenia w dniu 26 czerwca 2017 r. aż do posiedzenia wyznaczonego na rozprawę w dniu 16 marca 2018 r. dokonywał czynności procesowych w niewłaściwym składzie. Kwestia ta nie budzi wątpliwości i nie stanowi wkraczania Sądu Apelacyjnego w zakres oceny faktycznej i prawnej sprawy skoro, po sygnalizacji co do nieprawidłowości składu orzekającego, Sąd Okręgowy od tej daty orzekał w składzie jednego sędziego zawodowego, uchylił swe wcześniejsze postanowienia z 16 sierpnia i 20 grudnia 2017 r. i ponownie orzekł w przedmiocie, którego dotyczyły. Ponownego przeprowadzenia wymagają też dowody dopuszczone i przeprowadzone na rozprawie w dniu 26 czerwca 2017 r. (przesłuchanie rodziców powoda), gdyż w razie zaniechania przeprowadzenia tego dowodu w prawidłowym składzie zasadnym byłby zarzut nieważności postępowania w tym zakresie i konieczność zniesienia postępowania.

Prowadzi to do wniosku, że uzasadniony jest zarzut skargi, że doszło do nieuzasadnionej zwłoki w rozpoznaniu sprawy, co miało miejsce w okresie od 26 czerwca 2017 r. do 16 marca 2018 r. poprzez procedowanie Sądu Okręgowego w tym okresie w niewłaściwym składzie.

W judykaturze utrwalony jest pogląd, że przewlekłość postępowania zachodzi zarówno wtedy gdy sąd nie podejmuje żadnych czynności jak i wtedy gdy je podejmuje ale są one nieprawidłowe i w ich następstwie dochodzi do zwłoki w rozpoznaniu sprawy (por. postanowienie SN z 13.06.2017 r., III SPP 22/17 LEX nr 2335990, postanowienie SN z 22.03.2017 r., III SPP 7/17 LEX nr 2300161).

W okolicznościach niniejszej sprawy dążenie do sfinalizowania orzeczeń w zakresie wniosków stron w zakresie zabezpieczeń doprowadziło do czasowego zaniechania przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego psychiatry, na okoliczności istotne dla wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie.

Zarzuty skargi w tym zakresie także należy uznać za zasadne.

Nie można bowiem wykluczyć, że opinia biegłego w zakresie udzielonego mu zlecenia przemawiałaby za uznaniem żądania pozwu za bezzasadne. Zwłaszcza, że skarżąca nie kwestionuje, że cierpiała na chorobę psychiczną już w okresie poprzedzającym zawarcie małżeństwa.

Trafnie skarżąca podnosi, że procedowanie w zakresie istnienia przesłanek do unieważnienia małżeństwa winno się toczyć równolegle do kwestii incydentalnych wywołanych wnioskami o zabezpieczenie. Dla biegłego z zakresu psychiatrii nie są istotne kwestie dotyczące kontaktów czy alimentacji, nie jest on też uprawniony do oceny dowodów osobowych naprowadzonych przez strony w tym zakresie wykazujących przeciwstawne twierdzenia.

Rzecz Sąd Okręgowy było więc podtrzymanie zlecenia dla biegłego w zakresie zlecenia mu wydanej opinii po czasowym udzieleniu do wglądu akt sprawy zawierającej dokumentację lekarską dotyczącą stanu zdrowia pozwanej lub przesłanie kserokopii tej dokumentacji. Odmienna praktyka jaka ma miejsce także w niniejszej sprawie powoduje, że kwestie incydentalne związane z tokiem sprawy, mimo iż istotne i wymagające niezwłocznych rozstrzygnięć odsuwają na plan dalszy główny przedmiot rozstrzygnięcia.

Za chybione należy uznać zarzuty skargi zmierzające do wykazania, że przewlekłość postępowania ma miejsce ze względu na stronniczość sędziego prowadzącego sprawę.

Ocena zarzutów podniesionych w skardze w tym zakresie nie należy do kognicji sądu orzekającego o zasadności skargi. W tym przedmiocie wypowie się sąd odwoławczy rozpoznający zażalenie pozwanej na odmowę wyłączenia sędziego referenta od rozpoznania sprawy.

To samo dotyczy zarzutu jakoby ponowne orzeczenie w trybie zabezpieczenia odnośnie kontaktów i alimentów zapadły po pobieżnym powtórzeniu postępowania w tym zakresie. Te kwestie będą przedmiotem oceny Sądu Apelacyjnego w związku z zażaleniami wniesionymi przez strony od orzeczeń jakie zapadły w dniu 16 marca 2018 r.

Zgodzić się należy ze skarżącą, że zwłoka w rozpoznaniu sprawy wynikająca z procedowania przez znaczny okres postępowania w niewłaściwym składzie oraz przez niepodjęcie działań organizacyjnych zmierzających do przeprowadzenia dowodów istotnych dla końcowego rozstrzygnięcia (opinia biegłego z zakresu psychiatrii) dotyczy sprawy mającej istotne znaczenie dla skarżącej.

Suma pieniężna żądana przez skarżącą ze względu na te uchybienia w zakresie postępowania bez zbędnej zwłoki jest jednak zbyt wygórowana. Należy mieć bowiem na uwadze, że Sąd Okręgowy dokonywał poszczególnych czynności wynikających z wniosków stron w krótkich terminach a nieuzasadniona zwłoka nastąpiła na skutek błędu w zakresie składu, który został konwalidowany w przeważającym zakresie w ciągu niespełna 9 miesięcy od pierwszego posiedzenia wyznaczonego na rozprawę, a więc w relatywnie krótkim czasie.

Dlatego Sąd Apelacyjny na mocy art. 12 ust. 2 wspomnianej ustawy stwierdził przewlekłość postępowania, wydał zalecenia dotyczące podjęcia przez Sąd Okręgowy czynności zmierzających do rozpoznania istoty sprawy bez zbędnej zwłoki oraz przyznał skarżącej na mocy art. 12 ust. 4 wspomnianej ustawy kwotę 5 000 złotych za stwierdzoną przewlekłość postępowania.

Dalej idącą skargę oddalono na mocy art. 12 ust. 1 tej ustawy. O kosztach zastępstwa procesowego w postępowaniu skargowym orzeczono na mocy art. 98 k.p.c. i § 14 ust. 3 rozporządzenia z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie. O zwrocie opłaty Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie art. 17 ust. 3 ustawy z dnia 17 czerwca 2014 r.

SSA Elżbieta Karpeta	SSA Małgorzata Wołczańska	SSA Roman Sugier
----------------------	---------------------------	------------------